

ВІДТВОРЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ/НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Художня література завжди вважалась еталоном літературної мови і дослідження особливостей перекладу оригінальних текстів допомагає краще розуміти особливості граматико-лексичної будови мови, що вивчається, особливості світобачення та світосприйняття її носіїв.

Мета нашого дослідження – вивчення особливостей функціонування артикля в англійському художньому творі та визначення особливості відтворення категорії визначеності та невизначеності засобами мови перекладу.

Актуальність дослідження полягає у тому, що проблема артикля та його місця в мові – одне з найскладніших питань англійської граматики. Незважаючи на величезну кількість літератури з питань дослідження даного граматичного явища, досі більшість науковців не дійшли єдиного погляду щодо даного явища, його значення та функції.

Об'єкт дослідження – артикль як відсутня граматична категорія у процесі перекладу з англійської на українську мову.

Предмет дослідження – проблеми перекладу відсутніх граматичних категорій.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- 1) розглянути особливості функціонування артикля в англійському художньому творі;
- 2) визначити особливості відтворення категорії визначеності та невизначеності засобами мови перекладу.

В англійській мові категорія визначеності / невизначеності є відкритою й виражається регулярно за допомогою вибору визначеного або невизначеного артикля. Можна розглядати наявність артикля і, відповідно, наявність відкритої категорії визначеності в мові як свідчення того, що уявлення про визначеність є важливим елементом картини світу для носіїв даної мови.

Категорія визначеності та невизначеності в англійській мові являє собою централізоване поле з цілісним морфологічним ядром, вираженим артиклем формою імені. Артикль (від лат. *articulus* – „елемент з'єднання”) – умовна назва показника детермінації, одна із найбільш складних і своєрідних граматичних категорій іменника [1, с.44].

Існують два основних типи систем вираження детермінації (або артиклевих систем) у мовах світу. У першому типі головну роль відіграє протиставлення так званого референтного й не референтного статусу імені, у другому типі – протиставлення так званого визначеного й невизначеного статусу. Перший тип притаманний тюркським, іранським, африканським та іншим мовам. Але нас цікавить другий тип системи вираження детермінації, поширений у європейських мовах (і в англійській зокрема). Ця система заснована на протиставленні значень визначеності та невизначеності. Саме по собі це протиставлення є можливим для референтних іменників, воно зводиться до того, чи вважає та людина, що говорить, даний об'єкт відомим або невідомим адресату.

Отже, артикль – частина мови, що використовується для вираження категорії визначеності / невизначеності.

В англійській мові розрізняють такі типи артиклів:

- визначений артикль – *the* – вказує на те, що дане слово позначає конкретний предмет (відомий із контексту, єдиний у своєму роді предмет або предмет, який раніше вже згадувався), явище;
- невизначений артикль – *a, an* – вказує на те, що слово позначає певний предмет, явище, не виділяючи його з числа інших подібних;
- нульовий артикль має таке ж значення, що й невизначений артикль (наприклад, в англійській мові при вживанні іменника у множині). Артикли в англійській мові – слова, що вживаються лише з іменниками або зі словами, які перейшли до розряду іменників – субстантивованими частинами мови.

Артикль можна замінити займенником *the – this, that; a / an – some*, а допоміжне дієслово в аналітичній формі нічим замінити не можна.

Не маючи лексичного значення, артикль має граматичне значення визначеності / невизначеності.

Таким чином, можна зробити висновок, що артикль є компонентом сполучення й службовою частиною мови.

Артикль як частина мови визначається на основі трьох ознак: форма, функція, значення.

Щодо значення, то артикль, як ми вже зазначали, виступає показником категорії визначеності / невизначеності.

В англійській мові існує два різновиди артиклів: неозначені та означені. До неозначених належить артикли *a/an*. Він походить від числівника один (*one*) і тому переважно вживається зі злічувальними іменниками в однині.

Таким чином неозначений артикль вказує також і на число іменника. Означений артикль *the* походить від вказівного займенника той (*that*) і вживається як і зі злічуваними іменниками в однині та множині так і не зі лічуваними [3, с.111].

На противагу англійській в українській мові категорія визначеності / невизначеності не має морфологічного вираження й виражається лексичними засобами. Із позицій синхронічного аналізу можна говорити про відношення між означуваним, означенням та визначеністю.

Відношення означуваного до означення, без сумніву, є одним із найбільш розповсюджених синтагматичних відношень. Більшість мов мають єдиний спосіб вираження відношення між означуваним словом та означенням, і у більшості мов цей спосіб не розповсюджується на відношення між суб'єктом і предикатом [2, с.39].

У нашому дослідженні ми спробували проаналізувати особливості перекладу артиклів на основі роману Джека Лондона «Біле Ікло». У більшості випадків неозначений чи означений артиклі не перекладаються з мови оригіналу на мову перекладу. Хоча в українській мові артиклі відсутні, значення, що передається за допомогою артиклів, в багатьох випадках може бути вираженим за допомогою особливих слів, які можна розглядати як еквіваленти артикля в українській мові. Відсутність формального невизначеного артикля, рівно як і визначеного артикля, не заважає скритій граматиці української мови виражати, причому досить експліцитно, універсальну категорію визначеності / невизначеності. Наприклад: *A vast silence reigned over the land. The and itself was a desolation, lifeless, without movement, so lone and cold that the spirit of in was not even that of sadness*[4, електронний ресурс]. / *Глибока, незмірна мовчанка панувала над краєм, а сам цей край був такий пустельний і непорушений, такий самотній і холодний, що від нього віяло навіть тугою*[5, електронний ресурс].

Виразниками визначеності / невизначеності в українській мові є вказівні та неозначені групи займенників, які здатні безпосередньо виражати категорію визначеності та невизначеності.

Так, вказівні займенники *той, цей, такий* тощо виділяють предмет, особу явище з-поміж інших споріднених. У цьому плані українська мова близька до неспорідненої англійської мови, де категорія визначеності виражається визначеним артиклем *the*, що в свою чергу походить від вказівного займенника *that*, що перекладається як „той”. Наприклад: *It was the Wild, the savage, frozen-hearted Northland Wild*[4, електронний ресурс]. / *То була пустеля, жорстока, льодосерда північна пустеля*[5, електронний ресурс].

Отже, аналіз доводить, що у більшості випадків артиклі не мають певного відтворення в українському перекладі, але з найбільш поширених випадків граматичного відображення артикля є вживання вказівних та неозначених займенників при перекладі означеного артикля та значення узагальнення і одиничної кількості при перекладі неозначеного займенника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Быков Виль. Джек Лондон. Саратов: Изд-во гос. ун-та, 1968. 284 с.
2. Гуренко Л.И. Неопределенный артикль – маркер единичной расчлененности значения существительного под. влиянием контекста // АКД. – Одесса, 2008. – 189с.
3. Латышев Л.К. Курс перевода (эквивалентность перевода и способы ее достижения). – М., 1981. – 194 с.
4. Jack London. White Fang. – <http://www.learnlibrary.com/white-fang/>
5. Джек Лондон. Біле Ікло. – http://read-online.in.ua/read/bile_iklo

Михайлюк Г.

Науковий керівник – Панченко В.В.

КОМПЕНСАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ Д.Г.ЛОУРЕНСА “КОХАНЕЦЬ ЛЕДІ ЧАТТЕРЛЕЙ”

Одна з найважливіших перекладацьких проблем – збереження лексичних і стилістичних норм художніх творів. На це впливають, з одного боку, мовні норми оригіналу, які не завжди можуть бути відтворені в перекладі, а з іншого – розуміння та, власне інтерпретування тексту перекладачем.

Цінним для теорії та практики перекладу є існування кількох перекладів одного й того ж твору. Г. Кочур причину цього явища вбачає у багатоплановості, багатозначності оригіналу, що призводить до різного його сприйняття і, через це, інтерпретацій. Множинність перекладів здатна допомогти краще зрозуміти твір, знайти щось нове, близьке літературним традиціям мови перекладу. Багатоплановість змісту тексту та обумовлену цим множинність перекладів зазначали також П. Бех, Д. Коннолі, Т. Савельєва та інші.

Об'єктом запропонованої розвідки є переклади українською мовою діалектизмів у творі Д.Г. Лоуренса "Коханець Леді Чаттерлей", зроблені С. Павличко та Д. Радієнко.

Предметом є аналіз перекладацьких рішень під час відтворення українською мовою англійських діалектизмів та розгляд прийому компенсації для перекладу певної групи лексичних одиниць.

Питання перекладу територіальних діалектів завжди цікавило багатьох теоретиків перекладу, оскільки ці не літературні різновиди мови складають собою певні труднощі для перекладача. В художній літературі доволі часто поширені випадки, коли у творі використовується територіальний діалект. Варто зазначити, що використання діалекту – не просто забаганка письменника, а – важлива ознака авторського стилю. Перш за все діалект містить у собі багато інформації про персонаж, який ним послуговується, тому перекладачу надзвичайно важливо чітко визначити, як краще відтворити такі особливості мови. Окремі аспекти перекладу діалектизмів розглядалися у працях таких відомих дослідників, як С. Влахов, С. Флорін, А. Федоров, О. Чередищенко та ін. Багато уваги приділяє цьому питанню у своїх розвідках О. Медвідь.

За словами британських лінгвістів С. Херві, А. Хиггинса, Л. Хейвуда, перекладач в першу чергу повинен вирішити, які особливості діалекту можуть бути відтворені мовою перекладу. Очевидно, що чим більше перекладач володіє знаннями про діалекти мови оригіналу, тим багатшим та цікавішим буде його переклад. Також вчені наголошують, що важливо визначити на скільки діалект в мові персонажів важливий